

Helyi önkormányzati reform: stratégiai irányok és első lépések

A Magyar Önkormányzatok Szövetsége javaslati

A Magyar Önkormányzatok Szövetsége (MÖSZ) lakosságáranysosan Magyarország legnagyobb önkormányzati szövetsége. Felhívására az országgyűlési választás előtt 78 polgármester állt ki közösen a magyar önkormányzati rendszer reformja mellett. Kezdeményeztük, hogy a parlamenti választásokat követően megalakuló kormány sürgősen kezdjen egyeztetéseket az önkormányzatokkal. Kifejeztük a hitünket abban, hogy a kormány és az önkormányzatok partnerségre épülő, kölcsönös tiszteleten alapuló együttműködése szolgálja leginkább Magyarország jövőjét és polgárainak érdekeit. Jelen javaslataink egy hosszabb előkészítő munka során kidolgozott szakmai programra épülnek, amelyet Magyarország vezető önkormányzati szakértői alkottak meg.

Üdvözljük a magyar választópolgárok döntését, amellyel új irányt szabtak hazánk jövőjének. Biztosak vagyunk abban, hogy döntésükben szerepet játszott, hogy a Tisza Párt választási programjában vállalta az önkormányzatok elvett jogköreinek és forrásainak a visszaadását.

Ezt erősítik meg a „Nemzet Hangja” szavazás, valamint a MÖSZ „Helyben dől el” online véleménynyilvánító szavazásának az eredményei is. Javaslataink azt a célt szolgálják, hogy érvényt szerezzenek ennek a választói akaratnak és az új kormánnyal való konstruktív tárgyalási folyamat kiindulópontjai legyenek. Ugyanakkor tisztában vagyunk azzal, hogy a javasolt változtatásokat csak fokozatosan, lépésről-lépésre lehet megvalósítani.

I. Stratégiai irányok, reformjavaslatok

1. Meg kell erősíteni az önkormányzatok *önállóságának alkotmányos védelmét*. Alkotmányos szintre kell emelni a szubszidiaritás elvét: közfeladat csak akkor kerülhessen magasabb szintre, ha az ott bizonyíthatóan hatékonyabban és eredményesebben látható el. Az önkormányzatok forrásait, vagyonát és hatásköreit érintő döntések kizárólag átlátható, normál jogalkotási eljárás keretében, megfelelő garanciák mellett születhessenek meg.
2. Meg kell erősíteni az *önkormányzati érdekegyeztetés* rendszerét. Törvényben rögzítve létre kell hozni a kormány és az önkormányzatok közötti, rendszeresen működő érdekegyeztető fórumot, amely törvényi szinten rögzített világos jogosítványokkal rendelkezik, és amelynek véleménye az önkormányzatokat érintő jogszabályok és költségvetési döntések előkészítésében érdemi súllyal bír.
3. Vissza kell adni az önkormányzatoknak azon feladatait, amelyeket hatékonyabban tudnak ellátni, mint a központi kormányzat. A feladatok újragondolását elemzésekre és az önkormányzatokkal való egyeztetésre kell alapozni. Az önkormányzatoknak érdemi beleszólási lehetőséget kell biztosítani azon közszolgáltatások esetében is, amelyek tartósan állami fenntartásban maradnak.

4. Rövid távon is rendezhető, hogy ismét önkormányzati feladat legyen például a három éve központosított védőnői szolgálat, a tíz éve elvett építésügyi igazgatás, ideértve az építési engedélyezést, az építésfelügyeletet, valamint a gyámügyi igazgatáson belül különösen a gyermekvédelmet. Választási visszaélések jövőbeli megelőzése érdekében is a lakcím-bejelentkezés jegyző általi kontrolljának biztosítása célszerű. Az önkormányzati köztisztviselői bérrendezésből kimaradt települések az emelés fedezetét kapják meg.
5. Az alapfokú és középfokú oktatási intézmények, illetve a szakiskolák fenntartása az állami finanszírozással együtt kerüljenek vissza azokhoz az önkormányzatokhoz vagy önkormányzatok szabad társulásaihoz, amelyek ezt vállalják. Ezzel a költségracionalizálás mellett az iskola ügyének helyi társadalmasítása is javítható. Az önkormányzati feladattelepítés mellett a tankerületek mai rendszerét megszüntetve ki kell alakítani az oktatási intézmények szakmai és törvényeségi felügyeletének formáit és felelősségi szintjét. Mindezt az iskolák intézményi autonómiájának erősítésével együtt célszerű megvalósítani. Az önkormányzati fenntartásba visszakerülő iskolák esetében fel kell mérni az esetlegesen elmaradt amortizáció mértékét. Nemzeti vagy uniós finanszírozású átfogó iskolafelújítási programot kell elindítani.
6. A helyi önkormányzati feladatok átalakítása során az eszközök értékében bekövetkező változások ellenértékét biztosítani kell. A jövőbeni fejlesztési politikák megalapozásához szükség van a helyi önkormányzatok tulajdonában maradt közművek, kommunális szolgáltató létesítmények elmaradt karbantartási, felújítási kiadásainak számbavételére és rendezésére is.
7. *A községek önkormányzati önállósága* megőrzendő érték. Ugyanakkor a községtársulásoknak, városoknak nagyobb szerepet kell vállalniuk a közszolgáltatások, a települési infrastruktúra működtetésében és fejlesztésében. Alapos felmérések, szakmai és az önkormányzati egyeztetések során lehet eldönteni, hogy milyen szerkezetben, községi társulásokkal vagy differenciált hatáskörökkel lehet a helyi működőképességet biztosítani. Esélyt kell adni a megyei önkormányzatoknak érdemi integrációs, koordinációs feladatok betöltésére. Az aprófalvas, periférikus térségek segítése a megyeszékhelyekkel, kisvárosokkal összefogva történhet meg.
8. A megyei jogú városok és a megyei önkormányzatok jelenlegi egymástól való elszigeteltségét meg kell szüntetni. Ehhez a megyei közgyűlésben biztosítani kell a megyei jogú város képviselőit. A várostérségben az együttműködést új alapokra kell helyezni.
9. *A területfejlesztés* sajátos intézményrendszert és ehhez igazodó szakmai kapacitásokat igényel. A megyei vagy régiós léptékű területi modellekben jelentősebb önkormányzati jelenlétre van szükség. Területi partnerségre épülő tervezési, forráselosztási gyakorlat és decentralizált döntési mechanizmus biztosítja az átlátható és ellenőrizhető működést. A kiszámítható és biztonságos fejlesztéseket

segíti a tervszerződések bevezetése. Ez a máshol sikeresen alkalmazott rendszer lehetővé teszi, hogy az adott térség és a központi kormányzat egy tervciklus idejére megállapodjon a támogatott fejlesztésekről, a költségek megosztásáról.

10. A *fővárosi agglomeráció és várostérség kormányzása* jelenleg végletesen megosztott. Ez a modell nem teszi lehetővé az átfogó, kölcsönösen előnyös működtetési és fejlesztési döntéshozatalt. Az önkormányzati és a területfejlesztésről szóló törvények kiemelkedő feladata intézményesíteni a többmillió metropolisz térség partnerségen alapuló kormányzási modelljét. Ebben a főváros, valamint a központi kormányzat és az érintett önkormányzatok együttműködését rendezni kell, elsősorban a közigazgatási határokon átnyúló szolgáltatások területén, mint pl. a közösségi közlekedés, közúti forgalomirányítás, közműhálózatok, környezetvédelem, település- és térségtervezés.

II. Rövidtávú intézkedések

11. A *versenyképes járások programot le kell zárni*. A hozzá kapcsolt Területfejlesztési Alap rendszerét meg kell szüntetni. A HIPA bevételi többlet nem szolgálhat kötelezően a támogatások fedezetéül. A ma befizető önkormányzatokat mentesíteni kell a 2026 második félévre tervezett befizetési kötelezettségek alól. A már jóváhagyott programokat az év második felében a központi költségvetés finanszírozza.
12. A *szolidaritási hozzájárulás jelenlegi rendszerét meg kell szüntetni*. 2027-ben a befizetési kötelezettséget az előző évi helyi iparűzési adóbevétel 15 százalékában kell maximalizálni és ezzel együtt kizárva annak lehetőségét, hogy az önkormányzat a központi költségvetés nettó befizetője legyen. Az önkormányzatok működőképességét veszélyeztető szolidaritási hozzájárulási kötelezettség miatt csődbe kerülő települések pénzügyi helyzetét azonnali intézkedéssel rendezni kell.
13. Új, átlátható és igazságos *települési és területi kiegyenlítő programot* kell alkotni, amelynek forrását a szolidaritási hozzájárulás átalakított rendszere biztosítja. A költségvetési bevétel-kiegyenlítést nem lehet kizárólag az adóerőképesség mutatószámára alapozni. Olyan mechanizmust kell alkalmazni, amely egyaránt figyelembe veszi az önkormányzatok bevételeit és ellátandó feladatait. A befolyt bevételeket átlátható és igazságos módon elosztva kell területi kiegyenlítésre felhasználni.
14. *Saját bevételek* a helyi önkormányzati önállóság alapfeltételei. Ennek érdekében meg kell szüntetni a helyi iparűzési adó felhasználási kötöttségeit. A helyi költségvetés HIPA függését csökkenteni kell más saját bevételi lehetőségek ösztönzésével és a központi adóbevételek megosztásával.
15. Az *adómegosztást* ismételten be kell építeni a helyi önkormányzatok finanszírozási rendszerébe. Elsősorban a kistelepülések számára különösen fontos a gépjárműadó fokozatos, 2029-ig több lépcsőben történő megosztásának bevezetése. Az átengedett gépjárműadó a fővárosban a forrásmegosztás részét

képezi. A gépjárműadóból így befolyó bevételeket teljes egészében az utak fejlesztésére és a közlekedéshez kapcsolódó környezetvédelmi feladatokra kell fordítani.

Fontosnak tartjuk, hogy a helyi önkormányzati feladatok és a források változásaihoz igazítva a személyi jövedelemadó egy része szintén megosztott önkormányzati bevétel legyen. Ez jelentős és kiszámítható forrást biztosít az önkormányzatok számára. A helyben felhasznált adók növelése erősíti a lakosság helyi kötődését és adótudatosságát.

16. *A központi költségvetési támogatások* módszereit tovább kell fejleszteni. Szakmai párbeszédet kell indítani az önkormányzati feladatok hatékonyabb és igazságosabb állami finanszírozásáról. Azonos összegű működtetési támogatásban kell részesíteni szektorsemleges módon az állami, önkormányzati és a más (egyházi, alapítványi, magán) szolgáltatókat. Az egyedi működési és beruházási támogatások gyakorlatát meg kell szüntetni.
17. *A „feladatfinanszírozás” átalakításával* új támogatási módszereket és szabályozást kell bevezetni. Ennek során a költségvetési támogatások rendszerét egyszerűsíteni kell, egyértelműen elkülönítve a kiadásokat és a bevételek különbségeit célzó támogatásokat. Az intézményi kapacitásmutatók mellett az igényeket mérő objektív statisztikai mutatókat kell alkalmazni, növelve a szabad felhasználású támogatások szerepét. A támogatások összegét az adott feladat egyes település-csoportokban mért átlagos kiadási szintjéhez kell igazítani. A városi tömegközlekedés finanszírozását rendezni kell, egységesen kötelező feladattá nyilvánítás útján. A turizmus többletköltségeivel terhelt településeken vissza kell állítani az idegenforgalmi adóbevétellel azonos összegű költségvetési támogatást.
18. *A kedvezőtlen költségvetési helyzetű kistépelülések* biztonságos finanszírozásához ki kell dolgozni a hosszú távú, biztonságos kiegészítő támogatások új elosztási módszerét. Növelni kell a helyi érdekeltséget a költségvetési helyzetük javításában. A kiegészítő támogatások jogalapja nem egyszerűsíthető le a kifizetetlen számlák nagyságára, hanem a valós szükségletek figyelembevételére célszerű törekedni. A legrosszabb pénzügyi helyzetű önkormányzatok kiegészítő támogatásainak elosztásakor mind a területi különbségeket, mind a települési adottságokat figyelembe kell venni.
19. *Az európai uniós kohéziós források elosztásakor* figyelembe kell venni a települések között meglévő aránytalanságokat. Az önkormányzatoknak juttatott források elosztási elveinek meghatározása során az önkormányzati érdekegyeztető fórum javaslata alapján kell dönteni. Szükség van a már megítélt, de még nem folyósított támogatások felülvizsgálatára.
20. Az önkormányzatok *fejlesztési forrásokhoz* jutásának főbb elveit és finanszírozási formáit tovább kell fejleszteni. Az önkormányzati felelősségi köröket érintő központi forrásból történő fejlesztések tervezése, odaítélése nyilvánosan kontrollálható legyen. A kiemelt beruházásokról szóló kormányrendeletek helyi építési

szabályzatokat felülíró rendelkezéseinek felülvizsgálata szükséges. A plázastop jelen formájának eltörlése indokolt.

21. Az önkormányzati *hitelfelvétel szabályozási* gyakorlatát tovább kell fejleszteni. A hitelképesség vizsgálata a banki gyakorlathoz hasonlóan a működési költségvetés egyenlegére épüljön, kiegészítve az adósságállománynak a helyi költségvetés összegének százalékban meghatározott korlátjával. Az önkormányzati hitelfelvétel központi engedélyezésének jelenlegi gyakorlatát meg kell szüntetni. Ugyanakkor következetesen érvényesíteni kell az önkormányzati csődtörvény eljárási rendjét és módszereit. A folyószámlahitel visszafizetés évvégi határnaphoz kötött formális szabályát módosítani kell.
22. A *költségvetési gazdálkodás* továbbfejlesztése folyamatos, hosszabb távon megvalósítandó feladat. A Magyar Államkincstár információs rendszerében elérhető pénzügyi adatok hasznosítását javítani kell. Erre épülve továbbfejlesztendők a helyi feladatok és programok költségvetési tervezési módszerei. A részletes költségvetési beszámoló adatok összehasonlító értékelésével (benchmarking) a helyi gazdálkodás hatékonysága javítandó. Meg kell szüntetni az önkormányzatok számára a kincstári számlavezetést.
23. *Deregulációs törvénycsomag* keretében szükséges felülvizsgálni különösen az állami építési beruházásokról szóló, az építészetről, a települési önazonosságról szóló törvényeket, a településkép-védelmi szabályozást és a kiemelt beruházásokról szóló kormányrendeleteket.